

בס"ד. י"ג תשרי (הילולא דכ"ק אדמו"ר מהר"ש),

אור לערב חג הסוכות, ה'תשל"ח*.

הנחה

בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות¹, וידועים דיוקי רבותינו נשיאינו בזה², דצריך להבין מהו כפל הדברים, שלאחר שכבר מצוה בסוכות תשבו שבעת ימים [שזהו ציווי לכללות ישראל ולכל א' מישראל] מה מוסיף עוד באמרו כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. גם צריך להבין בעצם ענין מצות סוכה, שלכאורה יש בה דבר והיפוכו. דהישיבה בסוכה צ"ל תשבו כעין תדורו, דכל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי³. שכמו שבכל השנה הוא דר בדירתו באופן של קביעות, שעושה בה כל עניניו, הנה כן צ"ל אופן ישיבתו בסוכה, שיעשה כל עניניו בסוכה, ויראה שהסוכה היא דירתו ומקום קביעותו במשך שבעת ימים אלו. אמנם ביחד ע"ז, הנה עצם בנין הסוכה הוא בנין של עראי. דענין זה שהסוכה צ"ל בנין עראי הוא מעיקר תנאי המצוה, ולכן סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה⁴, שאחד מהטעמים שבה הוא לפי שעד עשרים אמה כו' דירתו דירת עראי, למעלה מעשרים אמה אין כו' דירתו דירת עראי אלא דירת קבע⁵, והסוכה צ"ל דירת עראי דוקא. ומ"מ השבעת ימים צ"ל הישיבה בה קבע, שהוא לכאור' דבר והיפוכו. והנה במצות סוכה ישנו עוד ענין מיוחד הצריך ביאור, שמצות סוכה היא מ"ע שהזמ"ג, ונוסף ע"ז שמצות סוכה מוגבלת בהגבלת הזמן, היא מוגבלת גם בהגבלת המקום, שצריך להיות מקום מוכשר לעשיית הסוכה. דהעושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית⁶, דאין זה מקום מוכשר למצוה זו. משא"כ בשאר יו"ט הנה מצינו הגבלה רק בנוגע לזמן אבל לא מצינו שיהי' גם הגבלה בנוגע למקום.

(ב) **והנה** בהמשך למצות ישיבה בסוכה (בסוכות תשבו) באה מצות נטילת ד' מינים, כמ"ש⁷ ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל גו' [דמצות ישיבה בסוכה היא מרגע הראשון שבהתחלת שבעת ימי הסוכות, ולאחרי זה (ובהמשך לה), בבוקר (בעלות השחר, ולכתחלה מנץ החמה)⁸

(* יצא לאור בשעתו, "שלהי תשרי, ה'תשל"ח".

(1) אמור כג, מב.

(2) בד"ה זה דשנת תרצ"ד (סה"מ תיש"א ע' 50).

(3) סוכה כח, ב. שו"ע (ואדה"ז) או"ח רסתרל"ט.

(4) משנה ריש סוכה. שו"ע או"ח רסתרל"ג.

(5) גמרא שם.

(6) שם ט, רע"ב.

(7) אמור שם, מ.

(8) ב"י לטור או"ח רסתרנ"ב. שו"ע שם.

מתחיל זמן החיוב דמצות נטילת ד"מ, שמצותה ביום דוקא]. שמזה מובן שמצות נטילת ד"מ יש לה שייכות לענין הסוכה. ובפרט ע"פ הידוע⁹ שמצוה מן המובחר שנטילת ד"מ תהי' בסוכה דוקא, שבזה מודגש עוד יותר שישנו קשר בין מצות נטילת ד"מ (ולקחתם לכם) למצות סוכה (בסוכות תשבו). וצלה"ב¹⁰ מהו הקשר שבין ב' מצוות אלו. ובפרט שלכאור' הם מצוות חלוקות, דמצות סוכה היא שבעת ימים, משא"כ מצות נטילת ד"מ עיקר המצוה ומה"ת היא רק ביום הראשון¹¹. [ועוד ידוע החילוק שבזה בין מקדש לגבולין, וכמבואר בגמ'¹² תקנת ריב"ז. שמזה מסתעפים כמה דינים ופרטי דינים השייכים גם בזמה"ז בהחילוק שבין יום הראשון לששת הימים שלאח"ז]. והנה בהד' מינים עצמם צריך להבין, למה נבחרו ד' מינים אלו דוקא¹³. שאע"פ שכולם הם ממין הצומח מ"מ מיד בתחלת הצינוי מודגש שצריכים להיות מינים מיוחדים דוקא. והמינים צריכים להיות כולם באופן של הדר, וכמ"ש ולקחתם לכם גו' פרי עץ הדר גו', ודרשו בגמרא¹⁴ שזה קאי גם על הג' מינים שלאח"ז [אף שבהכתוב נזכר הדר בפירוש רק בנוגע להאחרון, המין הראשון].

ג) **והנה**, נוסף על דיוקים הנ"ל ידוע משארז"ל¹⁵ שלא ניתנו המצוות לישראל אלא לצרף בהן את הבריות (וכמבואר בכ"מ). דנוסף על עיקר המצוה, שענינה הוא אשר קדשנו במצותיו וצונו וצריך לקיימה כדי למלאות ציווי ורצון המצווה, הנה נוסף לזה יש בהמצוה עבודה מיוחדת ופעולה בנוגע לעבודת האדם בכלל. וכמו"כ הוא בעבודת ישראל בחג הסוכות, הן בהמצוה דבסוכות תשבו שבעת ימים, והן בנוגע להמצוה דולקחתם לכם ביום הראשון גו', והן בשמחת בית השואבה שלאח"ז, שבכולם יש ענינם ופעולתם בעבודה, לצרף בהם את הבריות. וכן הוא גם בנוגע ליום השמיני עצרת. ואע"פ ששמיני הוא רגל בפ"ע¹⁶, מ"מ הרי נקרא יום השמיני, שזה גופא מורה על שייכותו לשבעת ימי הסוכות שלפנ"ז¹⁷. ויתירה מזו (לא רק ששמיני עצרת שייך לסוכות אלא עוד זאת) דכמו שבפשטות בכדי להגיע להשמיני צ"ל שבעה לפנ"ז, כמו"כ הוא בענינם הרוחני של סוכות ושמיני עצרת, שאף שהעבודה דשמיני עצרת ושמחת תורה באה לאחרי [דהיינו שהיא למעלה מ]עבודת ימי הסוכות שלפנ"ז, מ"מ הסיבה והגורם להגיע לעבודת שמיני עצרת היא עבודת השבעת ימים שלפנ"ז דוקא. ומזה מובן העילוי שבהעבודה דסוכות, שהיא דוקא הסיבה והגורם¹⁸ שע"י באים להעבודה וההמשכות והמעלות שבענין שמיני עצרת.

9) סידור אדה"ז (לפני הלל).

10) ראה ד"ה ולקחתם לכם תרצ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ג ע' קפב).

11) שו"ע שם.

12) סוכה מא, א.

13) ד"ה הנ"ל. וככה תרל"ז פפ"ד. ועוד.

14) ראה סוכה לא, א. וראה שו"ע אדה"ז אר"ח סתרמ"ה ס"ב.

15) ויק"ר פיי"ג, ג. ועוד.

16) סוכה מח, רע"א.

17) ראה ט"ז אר"ח סתרס"ח סק"א, שרק לענין פז"ר קש"ב הוא חלוק מסוכות, אבל "בלא"ה חד חג

הוא".

18) וראה ד"ה וככה פט"ו. ספכ"א.

ד) **וביאור** הענין הוא, דהנה כתיב¹⁹ בכסה ליום חגיננו, דיום חגיננו קאי על חג הסוכות כמבואר בכ"מ²⁰. וזהו בכסה ליום חגיננו, שכל הענינים שהיו בכסה (בכיסוי והעלם) בהימים שלפני יום חגיננו, ובפרט הענינים שהיו בכיסוי והעלם בראש השנה [שעליו נאמר בכסה מלשון ליום הכסה יבוא ביתו²¹, וע"ז קאי מש"כ תקעו בחדש שופר (בהקדמה לבכסה ליום חגיננו)], מתגלים הם בסוכות. וכדאיתא במדרש²² דבראש השנה לית אנן ידעיין מאן הוא נוצח, וכשישראל יוצאין כו' ולולביהון ואתרוגיהון בידן אנן ידעיין דישראל אינון ניצוחיא. והיינו, שבסוכות נתגלה דאנן ניצוחיא, ובאופן גלוי לכל יושבי תבל, עד שכל מציאות העולם רואה שאנן ניצוחיא. ואע"פ שהנצחון דישראל כבר הי' בראש השנה, וכמאמר המדרש²³ איזו אומה כאומה זו שיודעת אופי' של אלקי', שישראל יודעים שהקב"ה יעשה להם נס ויזכו בדין, וא"כ דבר פשוט הוא שביום ראש השנה הי' להם כתיבה וחתימה טובה, מ"מ תכלית הכוונה והשלימות הוא שנצחון זה יהי' בגילוי. וזה נעשה בחג הסוכות, בכסה ליום חגיננו, שהנצחון שהי' בכסה (בהעלם) בראש השנה נמשך בגלוי ביום חגיננו, ועי"ז באים לתכלית השלימות.

ה) **והנה** יום הכפורים נקרא ראש השנה בקרא²⁴ כמובא בלקו"ת²⁵. ובסדר הימים הנה יום הכפורים הוא בעשור לחדש השביעי, ובתחלת החדש, באחד לחדש השביעי הוא ראש השנה. ויתירה מזו, הנה אמרו²⁶ אלו עשרה ימים שביין ראש השנה ליום הכפורים, היינו שראש השנה ויום הכפורים נכללים באותן עשרת הימים²⁷ (וענינם ענין אחד). ומזה מובן שביום הכפורים נמשך ענין מיוחד השייך להמשכה דראש השנה. והענין הוא, כמבואר בלקו"ת²⁵ שביום הכפורים הוא ההמשכה דבחי' נשמה ופנימיות, וכיון שההמשכה בבחי' פנימיות היא בענין עיקרי, מובן שגם בכל שאר הענינים ההמשכה דיום הכפורים היא בבחי' פנימיות. אמנם גם המשכה זו שביום הכפורים עדיין היא באופן דבכסה. וההמשכה באופן דאנן ניצוחיא ובגלוי [עד שהוא גלוי באופן כזה שנעשה על ידה זמן שמחתנו, ששמחה היא על דבר שבגלוי דוקא, כידוע²⁸] היא ביום חגיננו (חג הסוכות) דוקא, בחמשה עשר לחדש, כשקיימא סיהרא באשלמותא, כמבואר בכ"מ.

19) תהלים פא, ד.

20) לקו"ת ר"ה נד, רע"ד. סד"ה לולב וערבה תרס"ו. ועוד.

21) משלי ז, כ.

22) ויק"ר פ"ל, ב.

23) ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. הובא בטווא"ח סתקפ"א.

24) יחזקאל מ, א.

25) שם נח, א. א, סד, א.

26) ר"ה יח, א.

27) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1144.

28) כ"ה בכ"מ, ובהמשך ד"ה שמח תשמח (תרנ"ז) בתחלתו בארוכה. ובתו"א (ח, ג): וענין ומהות השמחה

שיכול להיות על הטוב אף כשהוא נעלם ומכוסה מעיניו (משא"כ תענוג). ואכ"מ.

ו) **ובזה** יובן מה שמצינו קשר בין תקיעת שופר לסוכות, וכידוע²⁹ שסכך [דכל סוכות הכתוב סכך משמע³⁰, וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן בשו"ע הל' סוכה³¹ דאין נקרא סוכה אלא הסכך בלבד. דהיינו, שלא רק שהסכך הוא עיקר הסוכה אלא עוד זאת שבענין הסכך מתבטא (גיט זיך ארויס) כל ענין הסוכה] בגימט' מאה, כנגד מאה קולות דשופר שנהגו ישראל³² לתקוע בראש השנה. וטעם הדבר הוא כנ"ל היות שענין הסוכה נמשך ע"י התקיעת שופר דראש השנה. שבראש השנה ההמשכה (שממשיכים בתקיעת שופר ע"י המאה קולות) היא באופן דבכסה (בהעלם) ואח"כ באה לידי גילוי בחג הסוכות (ליום חגיגו) בסכך הסוכה. ועד"ז הוא גם בנוגע ליום הכפורים, כידוע שסכך הסוכה הוא דוגמת ענני הכבוד [כהדעה בגמרא³³ ענני כבוד היו, וכן הובא לפסק הלכה בשו"ע אדה"ז בהל' סוכות בתחלתם], והוא נמשך מענן הקטרת דיוה"כ. וביאור הענין הוא, כנ"ל דתחלה באה ההמשכה דראש השנה בבחי' פנימיות ביום הכפורים. והמשכה זו שביום הכפורים היא ע"י ענין הקטרת שממנו הי' צ"ל וכסה ענן הקטרת את הכפרת³⁴, ובכללות יותר זהו ע"י כללות עבודת כהן גדול ביום הכפורים בקדש הקדשים. ומענן הקטרת שביום הכפורים נמשך אח"כ סכך הסוכה (שהסוכה היא ע"ש ענני הכבוד).

ז) **וע"פ** הנ"ל יובן הביאור והנקודה שבכל הענינים האמורים. והענין הוא, דהנה עבודת יום הכפורים בקה"ק היא בהזמן הנק' בכתוב³⁵ אחת בשנה. וכמו שבזמן הוא בחי' אחת שבזמן, כן הוא גם בנפש ובעולם (במקום) שהיא בבחי' אחת בנפש ובמקום. שהעבודה נעשית ע"י הכהן גדול שהוא המקודש ובחי' אחת שבעם ישראל, וכמ"ש³⁶ ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים, והעבודה היא בקה"ק, המקום המקודש מכל העולם כולו, גם ממקום הקדש שבביהמ"ק (ההיכל). והנה על ג' הענינים דעש"ן מיוסד כל סדר ההשתלשלות כמו שנמשך משרשו ומקורו [ולכן מיוסד ספר יצירה על ג' בחי' אלון], עד לכמו שהבריאה היא מעצומ"ה ית'. וכדאיתא באגה"ק³⁷ שמהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו כו' הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש. וזהו"ע בחי' אחת בשנה, בעולם (מקום), ובנפש, שמתאחדות יחד בעבודת כהן גדול ביום הכפורים בקה"ק, בחי' עצומ"ה ית' שנמשך בבחי' עש"ן. ובחי' אחת נמשכת בגלוי אח"כ בסוכות. דהנה מבואר במשנה³⁸ בסדר עבודת יום

29 מ"ח ופע"ח שער הסוכות בסופו. וככה תרל"ז ספצ"ג. וראה תורת לוי' צ' ע' שג.

30 רש"י סוכה יב, א ד"ה כשרין. וראה רש"י שם ב, א ד"ה ושחמתה.

31 סתרל"ח ס"א.

32 שם סתקצ"ו ס"א.

33 סוכה יא, ב.

34 אחרי טז, יג.

35 ס"פ תצוה. אחרי טז, לד.

36 דברי הימים"א כג, יג.

37 ס"כ.

38 יומא נב, ב.

הכפורים שהכהן גדול הי' ממתין בקה"ק עד שהי' הבית מתמלא עשן, ומעשן זה (שמהעבודה דבחי' אחת) נמשך סכך הסוכה בחג הסוכות³⁹.

ח) והנה, התחלת ההמשכה דבחי' אחת היא בראש השנה, שאז היא העבודה דתמליכוני עליכם, שממשיכים המלוכה מבחי' התנשאות עצמי, דהיינו דכמו שהוא בבחי' עצמי יומשך בגלוי עד שיהי' תמליכוני עליכם, וע"י שממשיכים להיות מלך ישראל (שתמליכוני עליכם) נמשך אח"כ להיות מלוך על כל העולם כולו בכבודך. ואופן המלוכה היא ברצון, ולא רק שומלכותו בכל משלה. דממשלה אפשר להיות גם בהכרח בלא רצון, אבל ישראל ע"י עבודתם דומלכותו ברצון קבלו עליהם, ממשיכים בכל המציאות כולה, בכל סדר ההשתלשלות, להיות בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני הוי' עושינו⁴⁰. ואח"כ בעשור לחודש השביעי באה ההמשכה בבחי' פנימיות. ואח"כ בחג הסוכות באה ההמשכה בגלוי. שהנצחון שהי' בראש השנה, החל מהנצחון שממלך ישראל נמשך להיות ומלכותו בכל משלה, ולמעלה יותר, גם מלכותו ברצון קבלו עליהם, הנה נמשך בגלוי עד שנמשך בגלוי גם בעולם וגם בהשבעים אומות, דלכן מקריבים בחג הסוכות ע' פרים כנגד הע' אומות⁴¹. והנה המשכה זו נמשכת בגלוי (בהד' ימים שבין יום הכפורים לסוכות) תחלה בתורה ומצוותי' ע"י לימוד הלכות סוכה וע"י לימוד הלכות נטילת ד"מ, כי ע"י הלימוד בזה אף שהוא בגלות, ואפי' שאין שייך קיום כל הפרטים כולם, הנה נעשה כמארוז⁴² מעלה אני עליהם כאילו הם עסוקים כו'. וע"י שפועל תחלה ההמשכה בגלוי בתורה, ואח"כ ממשיך זה גם במעשה ע"י קיום המצוות [אלא שזהו עדיין בחי' המעשה שבמצוות עצמן], הנה נמשך אח"כ בפועל גם בכל העולם כולו, שכל העולם רואה איך שיהודי מקיים המצוה. ועד שנמשך באופן כזה, שאיתא במדרש⁴³ דאילו הי' אומות העולם יודעים מה הי' המקדש יפה להם קסטריות היו מקיפים אותו כדי לשמרו כו'. ופעולה זו דהמקדש על האומות היא בחג הסוכות באופן גלוי ע"י הקרבת ע' פרים כנגד שבעים אומות, כמבואר בארוכה במדרשי רז"ל⁴⁴.

ט) והנה, ע"פ הנ"ל שענין הסוכה שייך לבחי' אחת בשנה, ובעולם (במקום) ובנפש, מובן ג"כ מה שבנוגע לסוכות (דוקא) נאמר כל האזרח בישראל גו' ועד"ז דרשו רז"ל⁴⁵ ראויים כל ישראל לישיב בסוכה אחת, כי המשכת בחי' אחת בגלוי היא בחג הסוכות. וביאור הענין יובן בהקדם מה שצלה"ב בזה [וכמבואר דיוק זה גם במאמרי רבותינו נשיאנו²], מפני מה הלימוד הזה דכל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת הוא דוקא מכל האזרח בישראל גו', הלא גם מבסוכות תשבו יש ג"כ ללמוד

(39) וככה פפ"ד.

(40) תהלים צה, ו. וראה זח"א רכא, ב. ח"ג קז, ב. פרדר"א פי"א.

(41) סוכה נה, ב. במדב"ר פכ"א, כד. הובא בפרש"י עה"ת פינחס כט, לה. וראה בארוכה ד"ה בסוכות

תשבו תשל"ו ס"ח (לעיל ס"ע קל ואילך).

(42) תנחומא צו יד.

(43) במדב"ר פ"א, ג.

(44) ראה בהנסמן בהערה 41. ובפרש"י לסוכה שם ד"ה שבעים פרים.

(45) סוכה כז, ב.

לימוד זה דתשבו כולכם יחד. וכללות הביאור בזה (בל' הקבלה), דהנה בתחלה [היינו קודם הצמצום] ה' אוא"ס ממלא כל מקום החלל ולא ה' מקום לעמידת העולמות [והיינו שלא ה' אפשריות ומציאות לעולמות], ואח"כ סילק אורו הגדול על הצד כו' ונמשך (עיגול הגדול ו)הקו, וכל אריכות סדר ההשתלשלות, כמבואר בע"ח בתחלתו ובמבוא שערים בתחלתו (כמובא בכ"מ ונתבאר בחסידות). והנה בחי' זו (שהי' ממלא מקום החלל כו' לפני הצמצום) נקראת כבר בשם אוא"ס, ועד שאפשר להיות שם איזה שייכות למציאות דעולמות, אלא שכיון שהי' אוא"ס ממלא כל מקום החלל משו"ז לא ה' אפשרות למציאות העולמות. אבל גם שם הרי ישנו חלל, וגם ישנה האפשריות שצריך לשלול ולומר שאאפ"ל מציאות לעולמות. ולמעלה מזה הוא מה שארז"ל⁴⁶ עד שלא נבה"ע ה' הוא ושמו בלבד. אמנם, גם במדרגה זו (כבר) ישנם פרטים, הוא, ושמו, ובלבד, וגם אומרים שהחידוש שבמדרגה זו היא שהיא באופן דה"ה, כמבואר בהמאמר שלפנ"ד⁴⁷. אמנם מהותו ועצמותו ית' הוא למעלה גם מזה, ועד שאא"פ לומר עליו שהוא בבחי' טוב (לעולמות) ואפי' גם לא בבחי' מקיף הרחוק וכיו"ב. כי מהותו ועצמותו ית' אינו בגדר כל הענינים כלל, עד שהוא בבחי' אין עוד מלבדו, ולמעלה יותר, דאין עוד. דהרי אין עוד מלבדו שייך לומר כשישנו גדר של לבדו, אמנם למעלה מזה הו"ע אין עוד, כמבואר במקום אחר דיוק זה. והנה כיון שישראל מושרשים בעצומ"ה ית', מובן שיש להם שייכות ואפשר להם להגיע ולפעול בעצומ"ה ית', גם כמו שהוא למעלה בבחי' אי"ע אפי' בבחי' ה' הוא ושמו בלבד. וזהו משארז"ל⁴⁸ במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, שענין ההמלכה שייך לומר למעלה מעלה, וגם בהבחי' שלמעלה מגדר מקום. כי מכיון שלמעלה כל הענינים הם ברצון ולא בהכרח ח"ו, מובן שגם במדרגה זו שייך ענין ההמלכה. ומזה מובן שענין ההמלכה היא כביכול גם בעצומ"ה ית'. וע"ז אומרים במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, שזה קאי על נשמות ישראל, ועמך כולם צדיקים⁴⁹, שמושרשים בעצומ"ה ית' ולכן גם מגיעים לעצומ"ה ית'. וענין ההמלכה היא גם בהנשמות הקטנות במדרגה לכאן, כמובן ממשל הה"מ נ"ע⁵⁰ שמדמה ענין זה לאב ובן קטן, ומכיון שממשיל את הקב"ה לאב, כביכול, מובן שגדול וקטן שוים לגבי'. שכל הענינים הם שלא בערך כלל לעצומ"ה ית', אלא שכך עלה ברצונו שנשמות ישראל, ועמך כולם צדיקים, יהיו מושרשים בעצומ"ה אֱלֵינִי, ומשו"ז מושרשים נשמות ישראל בעצומ"ה ית'.

(*) **והנה**, כיון שהיא התחלת השנה וצריכים להמשיך את כל סדר ההשתלשלות מחדש וגם באופן גלוי, לכן צריך להמשיך בבחי' אחת. והמשכה זו (בבחי' גילוי) נעשית ביום חגיגו (בחג הסוכות) כנ"ל, ולכן גם התחלת העבודה בסוכות צ"ל בהענין דסוכה אחת (שהסוכה אחת שייכת לעבודת יום הכפורים בג'

(46) פדרר"א פ"ג.

(47) ד"ה מן המיצר דיום ב' דר"ה.

(48) רות רבה רפ"ב.

(49) ישעי' ס, כא.

(50) לקו"א ואו"ת בתחלתו.

בחינות אחת שבעש"ן, כנ"ל), כי ע"י העבודה דסוכה אחת הנה מגיעים לבחי' אחת שלמעלה לגמרי אפי' מכל גדר ענין המספר (אלא שכיון שאין לנו שם אחר לקרותו משו"ז קורין אותו אחת), לעצומ"ה ית'. דאחת פי' יחידה כדאיתא בתוס'⁵¹, והשם יחידה הוא ע"ש שמקבלת מיחיד. וכמו"כ הוא בבחי' סוכה אחת שענינה הו"ע היחידה, כנ"ל. וכיון שענין הסוכה שרשה מבחי' אחת, לכן נמשך למטה שראויים כל ישראל לישב בסוכה אחת, שהסוכה היא למעלה מכל התחלקות היות שרשה הוא בבחי' שלמעלה מהתחלקות. ומצד טעם זה גופא נמשך בחי' הסוכה אחת גם בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו, כיון שבערך עצומ"ה ית' אין שייך לחלק בין עליון לתחתון.

יא) **והנה**, המשכת העצמות בגלוי (בחי' סוכה אחת) יהי' רק לע"ל, שהרי אז יהי' ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו⁵², ולמעלה מזה יהי' גם ולא יכנף עוד מוריק והיו עיניך רואות את מוריק⁵³, כדאיתא בתניא⁵⁴. אמנם למעלה מזה הוא בחי' אחת, שענינה הוא המשכת העצמות למטה בגלוי, ומזה מובן שגם הגילוי דסוכה אחת יהי' רק לע"ל. ועפי"ז מובן למה דרשו רז"ל שראויים כל ישראל לישב בסוכה אחת ממ"ש בסיום הכתוב כל האזרח בישראל גו' דוקא, ולא דרשו כן מהתחלה דבסוכות תשבו שבעת ימים, כי בסוכות תשבו שבעת ימים קאי על העבודה בזמן הזה בהשיתא אלפי שני דהוה עלמא, ובזמן הזה הרי עדיין לא נמשך בחי' אחת בגלוי. וגילוי זה יהי' רק לע"ל ומשו"ז דרשו זה ממ"ש כל האזרח בישראל גו', כי אזרח הוא ל' עתיד, דהיינו מה שיזרח לע"ל, כמבואר בכמה דרושים⁵⁵. וכן הוא גם ע"פ כללי הדקדוק שאותיות איתן מורים על העתיד⁵⁶. וזהו כל האזרח בישראל גו', שלע"ל תהי' זריחה דבחי' אחת, ולכן ישבו אז כל ישראל בסוכה אחת. אמנם, אעפ"כ גם עכשיו, בהשית אלפי שני דהוה עלמא, מאירה הארה וזריחה מבחי' אחת שתהי' בגילוי לע"ל. ועוד זאת, גילוי בחי' אחת שלעתיד נמשך (כשאר הגילויים דלעתיד⁵⁷) ע"י מעשינו ועבודתינו דעתה דוקא. ומזה מובן שגם עתה ישנו מעין והארה מבחי' אחת⁵⁸. וזהו משארז"ל שראויים כל ישראל לישב בסוכה אחת, שקאי על זמן הזה, שגם בזמן הזה ישנו הענין שראויים כל ישראל לישב בסוכה אחת (מעין דהישיבה בפועל לע"ל). אלא שזה גופא שבזמן הזה ראויים כו' לישב נלמד ממ"ש

51) מנחות יח, א ד"ה עד אחת.

52) ישעי' מ, ה.

53) שם ל, כ.

54) פל"ו.

55) לקו"ת ראה יח, א. שמע"צ פח, ג. ובכ"מ.

56) קו"א קסא, א. לקו"ת ראה שם. ולהעיר שאות א' היא מאותיות אהו"י — שנכללות בנקודות והן

אותיות שבמחשבה (ראה לקו"ת בהר מא, ב).

57) תניא פל"ז.

58) ראה ד"ה בסוכות תשבו תשל"ו ס"י (לעיל ע' קלב) שי"ל שמה שהזריחה דבחי' סוכה אחת דלעתיד

מאירה גם עתה הוא ע"ד מש"כ הרמב"ם (הל' תשובה ספ"ח) בפירוש עולם הבא, שעה"ב הוא מצוי ועומד ומה שנקרא עולם הבא הוא לפי שבא לאחרי העבודה בעוה"ז, ועיי"ש.

כל האזרח גו' (ל' עתיד), היינו שלוקח הכח ונמשך מהזריחה שתהי' לע"ל, שיהי' גילוי העצמות, כמ"ש לא יכנף עוד מוריך.

(ב) והנה ע"פ הנ"ל יובן גם הסדר בהעבודות דראש השנה יום הכפורים וסוכות. והענין הוא, ע"ד הסדר בתומ"צ דכללות ופרטות נאמרו, דתחלה הענינים הם באופן של כלל ואח"כ נמשכים לפרטים, הנה כמ"כ הוא בסדר העבודה דראש השנה יום הכפורים וסוכות. דהנה התורה בשלימותה היא בריבוי פרטים, כמ"ש⁵⁹ ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר, ודרז"ל⁶⁰ דששים המה מלכות אלו המשניות, ושמונים פלגשים אלו הברייתות ועלמות אין מספר אלו דרשות חז"ל ומימרות (התנאים ו) אמוראים. ולפנ"ז ישנה התורה כמו שהיא בתושב"כ, כל' הרגיל בש"ס מנא הני מילי דאמר קרא. דכ"ז הו"ע התורה כמו שהיא באופן של פרטים ופרטי פרטים. אמנם ישנו גם כמו שהתורה היא באופן של כלל, דכללותי' ודקדוקי' כולם נאמרו מסיני⁶¹. ובאמירת הכללים והפרטים עצמם, הנה תחלה נאמרו הכללים, ואח"כ הפרטים. דתחלה נאמרו עשה"ד שבהם נכללו כל פרטי התורה. ועשה"ד עצמן כלולים בהדברות אנכי ולא יהי' לך, כדאיתא בתניא⁶². וב' דברות אלו כלולות⁶³ באנכי שהיא חיבה הראשונה שבדיבור הראשון. ובאנכי גופא אות אל"ף הוא הר"ת שלה. ובאל"ף זו כלולים כל כללי התורה. דאות אל"ף מורה על ענין של כלל, דהנה איתא בירושלמי⁶⁴ שהדיבור דאנכי נרמז במ"ש⁶⁵ שמע ישראל ה' אלקינו, וידוע בביאור תיבת אחד שהח' מרמזת לז' רקיעים וארץ והד' לד' רוחות העולם, והא' שלפניהם היא כנגד הקב"ה אלופו של עולם, כמוכא בב"ב⁶⁶ מהסמ"ק, כמוכא ומבואר בכ"מ⁶⁷. ומזה מובן שהאל"ף דאנכי (השייך לאחד דשמע ישראל) הוא כלל הכולל את כל התורה כולה.

(ג) ועד"ז הו"ע סדר העבודות דראש השנה יום הכפורים וסוכות (שתחלת הגהמשכה היא באופן של כלל ואח"כ נמשכת בפרטים). דהנה על ראש השנה (שאו הוא בבחי' כללות ביותר) ארז"ל⁶⁸ דמצות היום בשופר. דאע"פ שיום זה הוא נורא ואיום וקדוש, מ"מ מצותו רק מצוה אחת, ובהמצוה עצמה הנה כל הקולות כשרים בשופר⁶⁹. כי מצות ראש השנה הוא אך ורק ענין אחד. ואפי' בשכל וסברת המצוה הנה היא למעלה מפרטים, וכל' הרמב"ם⁷⁰ שתקיעת שופר בראש

59) שה"ש ו, ח.

60) שהש"ר עה"פ. וראה תו"א שמות מט, ב ואילך.

61) פרש"י ר"פ בהר. תו"כ שם.

62) פ"כ.

63) ראה בן פורת יוסף (כג, ד) בשם הבעש"ט.

64) ברכות פ"א ה"ה.

65) ואתחנן ו, ד.

66) טור או"ח סס"א.

67) לקו"ת תוריע כג, ג.

68) ר"ה כו, ב.

69) שם כז, ב. שו"ע אדה"ז סתקפ"ו ס"ט. ועוד.

70) הלי' תשובה פ"ג ה"ד.

השנה גזירת הכתוב היא היינו למעלה מתפיסת והשגת השכל. דבתפיסה והשגה צ"ל מדידה וקצוות, כמובן ופשוט, אמנם תקיעת שופר שהיא למעלה מתפיסה והשגה (גזירת הכתוב) היא למעלה ממדידה וקצוות. ועד"ז הוא ג"כ בענין עבודת יום הכפורים, דאע"פ שיש בו ריבוי עבודות, מ"מ העבודה המיוחדת שבו היא העבודה דוכסה ענן הקטורת, כנ"ל. דעבודה זו היא בקה"ק, בחי' אחת במקום, ובהזמן דאחת בשנה, וע"י הכהן גדול בחי' אחת בנפש. ועוד זאת, שהקטורת צ"ל אז באופן דדקה מן הדקה⁷¹. ואע"פ שעבודת הקטורת בכלל היתה צ"ל מן הדקה, מ"מ אי"ז כמעלת הקטורת ביום הקדוש, אחת בשנה, שאז הקטורת היא באופן של דקה מן הדקה, שזה מראה שמגיעים אל נקודת המציאות. ואח"ז באה ההמשכה בפרטיות, ובהפרטים עצמם אופן ההמשכה היא מדרגה לדרגה. דתחלת ההמשכה היא בהסוכה (דסוכה ע"ש סככה נקראת). דהמשכה זו היא למעלה מהתחלקות עדיין, שהרי בהסכך אינו שייך לחלק, משא"כ בהדפנות וכיו"ב. ואופן ההמשכה שבהסכך היא כשמה, סכך ע"ש שסוכך על האדם מלמעלה, עד שזה גופא (שסוכך מלמעלה) הוא באופן של צל דוקא ולא של אור נגלה. ודוקא אז, כשצלתה מרובה כו'⁷² מקיים מצות סוכה. אמנם אח"כ צריך להמשיך המשכה זו גם בפרטים. וזהו ענין המצוה דתשבו כעין תדורו, שצריך להכניס תחת צל הסוכה כל עניני חייו בכל פרטיהם ופרטי פרטיהם, ועי"ז עושים מכל פרט ענין של מצוה. והיינו, דהגם שבמשך כל השנה כולה צריכים לעבודה גדולה עד שיהי' בכל דרכיך דעהו⁷³, והחכם⁷⁴ יהי' ניכר באכילתו ובשתייתו ובמשאו ומתנו כו'⁷⁵, אמנם בחג הסוכות, מצד עצם קיום המצוה (גם בלא העבודה דבכל דרכיך דעהו), כשעושה דברים אלו בסוכה ה"ה מקיים המצוה דבסוכות תשבו (אף שהם ענינים של אכילה ושתיה ומשא ומתן כו', כנזכר ברמב"ם הנ"ל). ולאח"ז צריך להמשיך המשכה זו (בחי' אחת שבהסוכה אחת שיאיר בגלוי לע"ל, כנ"ל במ"ש כל האזרח בישראל ישבו בסוכות) בעומק יותר, שיהי' נמשך בפנימיות הנפש (גם עתה). וזהו"ע המצוה דולקחתם לכם גו' (מצות ד' מינים), שצ"ל ענין של לקיחה, והלקיחה צ"ל לכם, להגיע אל החזה, ועי"ז נמשכת ההמשכה בלבנו פנימה, או כלשון הידוע⁷⁶ שממשיך בנוקבא דז"א העומדת בחזה דז"א כמבואר בארוכה בהדרושים⁷⁷ ובפרט בדרושי בעל ההילולא³⁹.

(יד) **והנה**, ע"פ הנ"ל שע"י נטילת הד"מ נמשך בפנימיות בחי' אחת (שנמשכה תחלה ביום הכפורים ע"י העבודה בהג' בחי' אחת בעש"ן, ואח"כ בהסוכה אחת), מובן שגם כשהמשכה באה בפרטים (במצות ד"מ), ה"ז פרטים שבהם ניכר ונגלה ומודגש הענין דאחת. והענין הוא, כמבואר בארוכה בהמשך וככה

71 יומא מה, א.

72 שו"ע אדה"ז או"ח סתרכו"ו ס"ג.

73 משלי ג, ו.

74 י"ל ע"ש לב חכם לימינו (תניא פ"ט).

75 רמב"ם הל' דעות רפ"ה.

76 משנת חסידים.

77 סידור רסג, ג.

דבעל ההילולא⁷⁸ שבד"מ אלו ניכר ענין האחדות. דבהלולב כפות תמרים חסר כתיב ודרז"ל⁷⁹ שצ"ל כפות. דאע"פ שבהלולב צ"ל כו"כ עלים מ"מ בכדי לקיים המצוה צריך לכפותם זל"ז. וגם כל עלה כפול מב' שג"ז מורה על היותם באחדות כו', וגם מורה על השלימות. וזהו שבהלולב נראה בגלוי ענין האחדות. וכן הוא בההדסים שנק' ענף עץ עבות, עבות דוקא, להיות שצ"ל תלתא בחד קינא⁸⁰, דהיינו שצ"ל ג' לכה"פ אבל בחד קינא דוקא. שזה מורה ג"כ על האחדות. ולכן נק' ענף ל' יחיד, וגם עבות, שמורה על אחדות. וכן הערבה (ערבי נחל) נק' ג"כ אחוינא בגמרא⁸¹ ע"ש שגדלים באחיה אגודות אגודות. דאע"פ שהם ערבי (נחל), ל' רבים, מ"מ גם כמו שכל ערבה צומחת בפני עצמה, היא מתאחדת עם האחרות באחוינא, מל' איחוי. שזה מורה על ענין האחדות. ויתירה מזו ועולה על כולנה היא האחדות שבאתרוג, ומשו"ז נזכר ראשון בקרא, ולקחתם גו' פרי עץ הדר. והענין הוא, דהנה בגמרא⁸² דרשו דמ"ש פרי עץ הדר קאי על אתרוג משום שדר באילנו משנה לשנה. דבשנה שלימה יש חילוף הזמנים מן הקצה אל הקצה, והאתרוג סובל את כולם. ומוסיף ע"ז בעל ההילולא דיוק נוסף⁸³, שלא רק שהאתרוג סובל שינויי הזמנים⁸⁴ כ"א עוד זאת שהוא גדל מהם. ומביא כהוכחה ע"ז דבר נפלא, כי היותו דר בלתי גידול זה אי אפשר, שהי' מתקלקל ח"ו [היות שהאתרוג הוא צומח]. ומזה הוכחה שאדרכה, האתרוג גדל מזה גופא שעוברים עליו ד' זמני השנה. וזהו"ע האחדות שבהאתרוג, שבו מתאחדים כל שינויי זמני השנה באופן כזה עד שדוקא ע"י כולם הוא גדל עד שנעשה פרי עץ הדר [ועד שמההדר שנאמר באתרוג למדים ההידור בשאר הג' מינים]. ועד"ז ישנה האחדות בהד"מ בענינם בעבודה רוחנית בנפש. דהנה ידוע מה דאיתא במדרש⁸⁵ שהד"מ שבלולב הם כנגד הד' סוגים שבישראל, החל מהסוג שכנגד האתרוג שיש בו טעם וריח (תורה ומע"ט) עד להסוג שכנגד הערבה שאין בו לא טעם ולא ריח. וצריך לאחד את כל הסוגים, ודוקא עי"ז שויעשו כולם אגודה אחת אז נעשה לעשות רצונך בלבב שלם, וכמו שהוא בפשטות שדוקא ע"י התאחדות כל המינים אפשר לקיים מצות ד"מ, ועי"ז הוא התחלת יום חגיגנו באופן דושמחתם לפני ה"א, ומזה ממשיך האדם אח"כ בעבודתו בכל השנה כולה.

(טו) **והנה** ע"פ הנ"ל מובנים פרטים הנ"ל, ושייכות מצות לקיחת ד"מ למצות ישיבה בסוכה, וגם הסדר שבמצות אלו. שלאחר שקיים המצוה דבסוכות תשבו, דהיינו שנמשכה אצלו באופן של התיישבות בחי' הסוכה אחת כמו שמאירה ונותנת כח עד שנמשכת גם בזה"ז עוד לפני שיהי' המשכת העצמות לעת"ל (שעז"נ

78) שם פפ"ז.

79) סוכה לב, א.

80) שם לב, ב.

81) ראה רש"י ד"ה אחוינא שבת כ, ב.

82) סוכה לה, א.

83) וכנה פצ"ד.

84) ראה אוה"ת (סוכות ע' א'תשל"ט): מקבל קור וחום כו'. ובסודור (רסה, א): אינו מתפעל (מהם).

85) ויק"ר פ"ל, יב.

כל האזרח גוי, ל' עתיד), הנה לאח"ז ע"י לקיחת הד"מ ממשיכים המשכה זו בבחי' פנימיות. וע"י ההמשכה בפנימיות שע"י הד"מ הנה בא לענין שמחת בית השואבה. וכמבואר בארוכה ע"י בעל ההילולא⁸⁶ שע"י הד"מ הנה פועלים שמחה באופן דושבתם מים בששון⁸⁷, שגם במים יש שמחה. דאע"פ שאין שמחה אלא בייך⁸⁸, מ"מ יהודי על ידי עבודתו בלקיחת הד"מ פועל בהמים שיהי' ענין ניסוך המים ועי"ז נעשה ענין השמחה, ושבתם מים בששון, ועד שמי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו⁸⁹. ואדרבה, בכדי שיראה שמחה בימיו צריך לראות ולקחת כח והסברה, וגם הסברה בשכל, משמחת בית השואבה.

טז) **וזהו** מ"ש בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, שלאחרי העבודה דתקעו בחודש שופר בראש השנה, שאז ההמשכה היא עדיין באופן דבכסה, הנה אח"ז באים העשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים שעליהם נאמר⁹⁰ דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ואמירתו של הקב"ה חשיב מעשה⁹¹, ונעשה מעשה בפועל, שנעשה דרשו וקראוהו בפועל. וזה פועל אח"ז הד' ימים שבין יום הכפורים לסוכות, שאז תורת אמת מעידה שכל ישראל וכל א' מישראל עסוקים במצוות⁹², ולאחרי ההכנה (בד' ימים אלו) דחג הסוכות תעשה לך וגו'⁹³ (עם כל הפירושים שבזה) [שגם עשיית הסוכה הוא בכלל המצוה, כמ"ש אדמו"ר הזקן בשו"ע שלו⁹⁴ לפסק הלכה בטעם הפס"ד שאין מברכין על עשייתה מפני שאינה גמור המצוה, וברכת שהחינו קאי גם על העשי' הנה באים אח"כ בחג הסוכות לקיום המצוה עצמה, בסוכות תשבו שבעת ימים. ומיד למחרת בבקר (בעלות השחר ובנץ החמה) באה מצות ד"מ, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ אבות וערבי נחל ושמחתם לפני הוי' אליכם. עד שבאים לשמחת בית השואבה, שנעשה גודל השמחה דושמחתם באופן דמי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו. ואז זוכים שבקרוב ממש יהי' כל האזרח בישראל ישבו בסוכות בפועל (ולא רק ראויים לישב), כי באה הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו. ואז יהי' קיום המצוה דושמחתם לפני ה"א בשלימות ומה"ת, שיהי' קיומה בביהמ"ק, ביהמ"ק השלישי, מקדש אדני' כוננו ידיך⁹⁵, בקרוב ממש. יבא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ויבנה ביהמ"ק במקומו, ויקבץ נדחי ישראל והיתה

(86) וככה פצ"ח.

(87) ישעי' יב, ג.

(88) פסחים קט, א.

(89) סוכה נא, א"ב.

(90) ישעי' נה, ו. וראה ר"ה יח, א.

(91) אוה"ת שמות ס"ע ב'תשב ואילך. וראה ב"ר פמ"ד, כב.

(92) ויק"ר פ"ל, ז.

(93) ראה טז, יג.

(94) או"ח רסתרמ"א.

(95) בשלח טו, יז.

לה' המלוכה⁹⁶. ובהקדמה לזה יהי' כמ"ש⁹⁷ אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' ולעבדו שכם אחד⁹⁸, שזה נמשך בגלוי ע"י הקרבת השבעים פרים בחג הסוכות. כן תהי' לנו, ובקרוב ממש.

(96) עובדי' א, כא.

(97) צפני' ג, ט.

(98) ראה רמב"ם ה' מלכים ספי"א.